

Ny gassforsyning til Grenland?

Av Petter Osmundsen, professor i petroleumsøkonomi

Universitetet i Stavanger / Norges Handelshøyskole

Olje- og energiminister Riis-Johansen har vist handlekraft. Samtidig står han i fare for å sette norsk petroleumsforvaltning tyve år tilbake.

Det planlagte gassrøret Skanled, som er planlagt å gå fra Nordsjøen til Danmark og med avgreininger til Grenland og Sverige, er blitt problematisert i norske medier. DN påpekte 6. november at prosessen rundt Skanledrøret i utgangspunktet er svært spesiell, ettersom røret er blitt skjøvet frem av potensielle gasskjøpere, ikke selgere. De påpeker at det vanlige er at rørutbygginger på norsk sokkel er blitt realisert som følge av at oljeselskaper har hatt behov for markeder. Følgende sto å lese i "Varden", lokalavisen i Grenland, den 15. januar: "Samtidig la Riis-Johansen ikke skjul på at han regnet med at ting ville gå i boks. Med 66,42 prosents statlig eierskap i StatoilHydro, representerer olje- og energiministeren den største eieren til selskapet som eventuelt skal selge gassen som skal gå i røret. – Det som gjenstår er leverbart, sa han i går." Helge Lund, derimot, sa følgende til E24 den 23. februar: "Vår jobb er å få best mulig pris for gassen vi selger, og en avtale er avhengig av at den er gjort på fornuftige kommersielle vilkår." I lederen 14. februar kommenterer Aftenposten Regjeringens beslutning om at det statlige Petoro har inngått avtale om å gå inn som partner i utviklingen av Skanled-prosjektet når flere private aktører som trakk seg ut. Avisen skriver at Riis-Johansen her har funnet en bakdør til Oljefondet. De påpeker at beveggrunnen til Regjeringen er å skaffe gass til statsrådets eget hjemfylke.

Norsk modell

Norsk modell for petroleumsforvaltning mottar gode skussmål, både fra andre utvinningsland og fra oljeselskapene. Modellen baserer seg på ulike offentlige organer som har klart avgrensede oppgaver, og som balanserer hverandre. Det gir profesjonelle beslutninger og sikrer forutsigbarhet og transparens.

En rekke av prinsippene i modellen synes å være brutt i denne saken:

- Det er oljeselskapenes oppgave å selge gass og vurdere markedsmuligheter. Staten har her gått langt inn på selskapenes kjerneområde.
- Staten har et klart skille mellom eierrollen og regulatorrollen. Av hensyn til minoritetsaksjonærer kan ikke myndighetene stille særkrav til StatoilHydro. Planen om å fremme Plan for Anlegg og Drift 1. april og utbyggingsvedtak for Stortinget til våren må ses på som et knallhardt press mot StatoilHydro om å godta gasspriser tilbudt av kjøperne i Grenland. StatoilHydro står imidlertid ikke fritt her. De må behandle alle eierne likt, og risikerer erstatningsansvar om de avviker fra dette.

- Produksjonstillatelsene på sokkelen skal fastsettes etter tilråding fra Oljedirektoratet ut fra ressurshensyn, og skal ikke være ledd i en hestehandel. Det er nå forhold som tyder på at myndighetene og StatoilHydro forhandler om økte produksjonstillatelser på Troll-feltet som ledd i mulig gassalg til Grenland.
- Petoro skal ivareta statens forretningsmessige interesser knyttet til statens direkte eierskap på sokkelen. Det er besluttet at Petoro skal gå inn som partner i utviklingen av Skanledprosjektet med en andel på inntil 30 prosent. Kan denne transaksjonen - som andre parter trekker seg fra - anses som forretningsmessig?
- Gassco skal forestå planlegging av nye rør etter hvert som selskapene på sokkelen får økte transportbehov. Et klart fokus på produsentinteresser er nødvendig for å opprettholde de betydelige skatteinntektene. Gassco ble bedt av Regjeringen (Enoksen) om i stedet å ivareta funksjoner mer relatert til gasskjøpere.
- Finansdepartementet er sistelinjeforsvaret mot sløsing av offentlige midler. Hvor er de?
- Andre oljeselskaper skal ikke kryssubsidiere ny aktivitet. De er bekymret for at Skanledrøret blir fusjonert inn med det øvrige rørrettet, og at eventuelle kostnader forbundet med lav utnyttelse av røret må dekkes av alle selskapene på sokkelen.

Hvordan kan representanter for norske oljemyndigheter etter dette gi råd til utviklingsland om klare roller i forvaltningen samt å unngå sammenblanding av kommersielle og politiske roller? Denne saken utvikler seg ikke i åpenhet, og den har et klart element av lokal tilknytning.

Hva er riktig pris?

Det store spørsmålet er hva som er riktig pris på gassen. Gassalgskontrakter er ofte komplekse, og det er ikke gitt for utenforstående å si hva de kommersielle vilkårene er. Det er regionale prisforskjeller, og priser i ulike kontrakter er ikke direkte sammenlignbare. De varierer blant annet med hvilken fleksibilitet kunden har på gassutaket, og hvilke markedspriser de langsiktige kontraktene er koblet mot. Manglende transparens gir en viss åpning for industrisubsidiering. Selv om industrikunder er villige til å betale det samme som kunder på Kontinentet, justert for forskjeller i transportkostnader, er det allikevel ikke sikkert at det vil representere kommersielle vilkår. For det første er det mulig at man bør kreve en likviditetspremie, knyttet til at man her - relativt til andre rør - snakker om et dedikert rør mot et fåtall kunder. Dette gir en motpartsrisiko for selger. Denne er spesielt viktig hvis selger har eksponering i selve røret. For det andre vil leveranser til norsk industri innebære en politisk risiko. Hvis kunden får betalingsproblemer kan det være forventninger om bedring av prisbetingelsene. For det tredje har StatoilHydro allerede mange langsiktige gassalgskontrakter av denne typen (ubalansert portefølje), og kan ønske en overgang til salgsformer med økt fleksibilitet. Med en mer fleksibel kontraktsstruktur kan

man bedre utnytte mulighetene som ligger i markedssvingninger, eksempelvis prissvingninger mellom sommer og vinter.

Hestehandel

Det finnes noen paralleller her til en meget kontroversiell hestehandel som Riis-Johansens forgjenger Haga medvirket til. I bytte mot at de trakk en anke på beslutningen om at Gjøafeltet skulle få strøm fra Mongstad i stedet for fra Lutelandet, lovet Gjøautbyggerne å gi bort minst 121 millioner kroner til næringsprosjekter på Lutelandet. Avtalens karakter fikk Teknisk Ukeblad til å dra sammenligninger med Nigeria. Alternativet for lisensen var en utsettelse av prosjektet og fem milliarder i ekstrakostnader. Samlet sett var det altså en besparelse for lisensen og samfunnet, men man bygger samtidig ned svært viktige prinsipper og institusjoner som norsk petroleumsforvaltning bygger på. Kostnadene ved dette - i form av tapt tillit og dårligere insentiver og beslutninger - kan være svært store. Er det så en Lutelandsløsning i sikte denne gang for Helge Lund? - Hva med å sponse gassfrakt fra LNG-terminalen som Lyse Energi har under bygging? Tross alt er det jo veldig tungvint å støtte industrien i Grenland gjennom å bygge et gassrør til Danmark som tar omveien innom Telemark. Med alle kjøperne som har trukket seg er andelen av rørkapasiteten som skal gå til norsk industri nå svært liten. Det er i hovedsak eksportrør til Danmark. Det forhold at man er langt unna å fylle røret tyder dessuten på at man mangler gass, per i dag trenger vi ikke økt rørkapasitet. Heller ikke Trollfeltet har uten videre ledig leveringskapasitet om vinteren.

Med Stortingsbehandling i vårsesjonen ligger det an til at dette skal bli en valgkampsak for den rødgrønne regjeringen, som ikke har klart å levere på løfter om rimelig industrikraft. Men vil det være en god sak? Da må vi først anta at velgerne ikke bryr seg om brudd på sentrale forvaltningsmessige prinsipper, og heller ikke tar så tungt på dårlig forvaltning av offentlige midler. Men det er verre enn som så. De opprinnelige viktige røde driverne til Skanledprosjektet - leveranse av våtgass til industriell bruk og gass til gasskraftverk - er nå borte. Da er det prestisjen som gjenstår, og den er neppe en god valgkampsak. En viktig grønn driver var å erstatte skipstransport av våtgass med rør. Skipstrafikken vil imidlertid fortsette som før. Det kan følgelig stilles spørsmål ved om prosjektet er ønskelig fra et miljømessig perspektiv, ettersom energiselskapene som har trukket seg fra Skanledrøret i stedet har valgt å satse på fornybar energi.